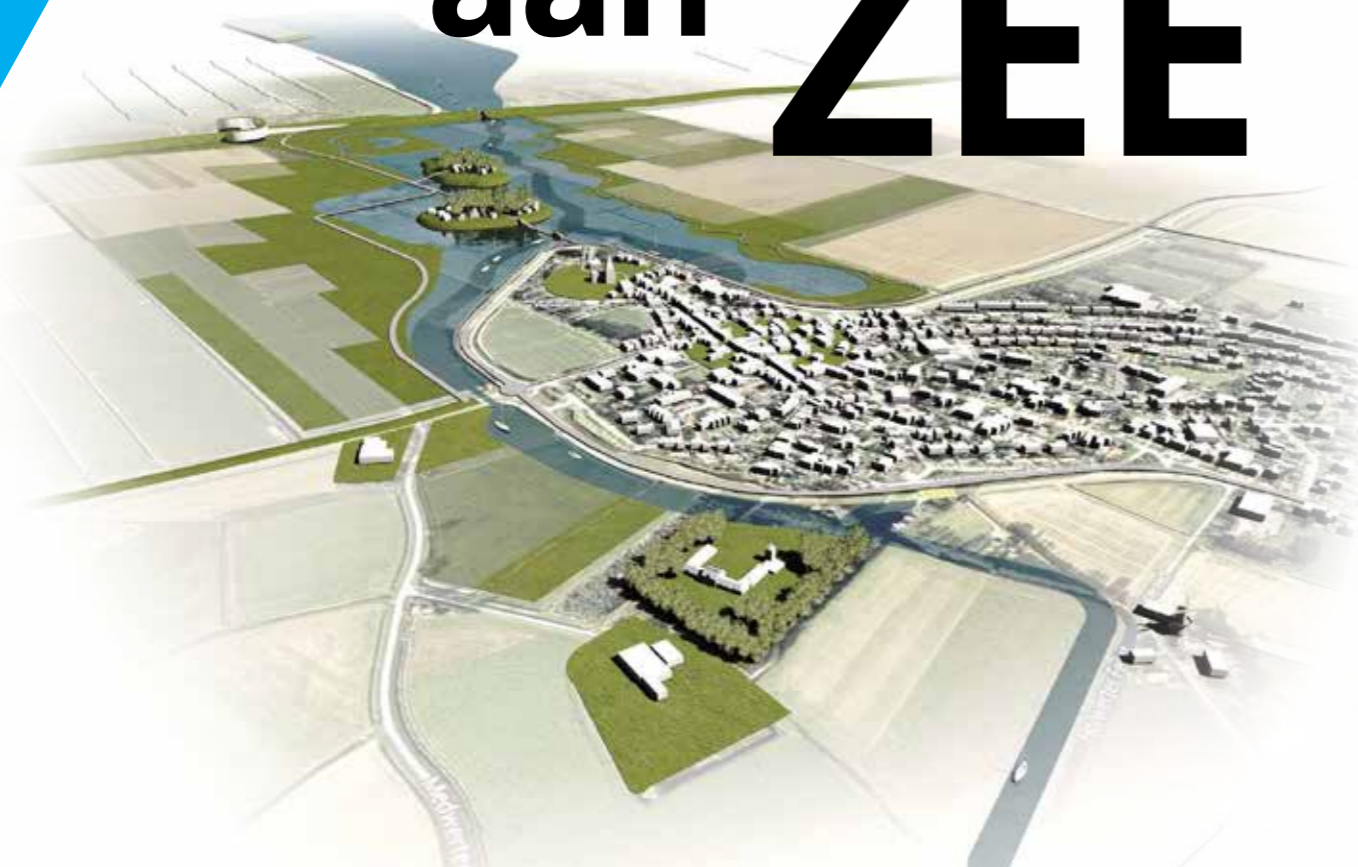

HOLWERD

VAN WILD IDEE NAAR WERKELIJKHEID

aan ZEE

Het verhaal van 'Holwerd aan Zee' leest als een avonturenroman. Vier mannen krijgen een wild idee. Ze willen de dijk die hun zieltoegende dorp scheidt van de Waddenzee doorsteken en zo het dorp terug aan zee brengen. Daarmee zouden ze in één klap veel problemen oplossen waar het dorp al jaren mee kampt: de bevolkingskrimp, de werkloosheid, de teruglopende biodiversiteit en het verarmde landschap.

Op de kaart tekenen ze een nieuwe vaart in vanaf de Waddenzee naar Holwerd, die daar uitloopt in een binnenmeer met eilandjes vol natuur. Ook schetsen ze een jachthaven, grenzend aan een heuse boulevard door het dorp met winkeltjes en aantrekkelijke terrasjes. Deze gedurfde landschappelijke ingreep moet het leven en het plezier weer terugbrengen in

Holwerd. De bevolking zag al te lang met lede ogen aan hoe duizenden bezoekers doorreisden naar Ameland zonder in hun dorp te stoppen. Met Holwerd aan Zee kunnen ze een heel eigen groep toeristen bedienen die komt voor een aantrekkelijk kustlandschap met alle cultuurhistorie, kweldernatuur en prachtige vergezichten.

Vitale kustzones

Holwerd aan Zee is dé praktijkcasus in het project Vitale Kustzones dat het KCNL in 2017 startte. Twee jaar lang onderzoeken studenten van Hogeschool Inholland, Van Hall Larenstein en Nordwin College welke best practices en nieuwe kansen voor toerisme en natuur er zijn die passen bij Holwerd aan Zee. De kennis die zo wordt vergaard is opschaalbaar voor andere projecten langs de Nederlandse kust.

DROMEN

Het idee van de vier mannen laat veel harten sneller kloppen. In elk geval van de inwoners, vertelt Jan Zijlstra, een van de vier. "We zijn in 2015 gewoon begonnen met het verkopen van onze droom. Dat alleen al zorgt ervoor dat mensen weer gaan geloven in de plek waar ze wonen. Je ziet dat ze weer zin krijgen om initiatieven te nemen. Ze knappen hun huizen op voor verhuur of beginnen met een fietsenverhuurbedrijf." Ook anderen worden enthousiast over de kansen die 'Holwerd aan Zee' biedt: recreatieondernemers, bestuurders van de provincie, gemeenten en het waterschap, terreinbeheerders als Staatbosbeheer, It Fryske Gea en natuurbeschermers zoals Vogelbescherming Nederland en de Waddenvereniging. De benodigde 65 miljoen euro voor realisatie komt zo, vier jaar na de start, al in zicht.

LANGE LIJST VRAGEN

Maar het verkopen van een idee is één, het vervolgens uitwerken tot haalbare scenario's is twee. Dat vraagt om veel kennis, in dit geval over waterhuishouding, natuur, recreatie, landbouw, marketing, regelgeving, en ga zo nog maar even door. Jan Zijlstra: "We hadden al snel een lange lijst met kennisvragen en elk jaar kwamen daar weer nieuwe bij." De initiatiefgroep deed daarom een oproep aan onderwijsinstellingen: konden studenten helpen om zaken uit te zoeken?

Die vraag viel bij lector Ted van der Klaauw van Hogeschool Inholland in Delft en docent Dirk Osinga van Nordwin College uit Leeuwarden in goede aarde. Beiden zijn zeer gedreven om hun studenten wat ze noemen authentiek onderwijs te bieden. "Meedoen in projecten die in de praktijk spelen, dus 'voor het echt', is erg motiverend voor studenten", zegt Ted van der Klaauw. De vragen van Holwerd aan Zee sluiten ook naadloos aan bij hun opleidingen: Landscape and Environment Management bij Inholland (hbo), en bij Life sciences watermanagement bij het Nordwin College (mbo).

BEST PRACTICES

Inmiddels zetten al ruim 80 mbo- en hbo-studenten van beide scholen, en ook van Van Hall Larenstein, hun tanden in de Holwerdse plannen. De inzet: onderzoeken

welke best practices en nieuwe kansen er zijn voor natuur en toerisme die passen bij Holwerd aan Zee. Zo gingen ze aan de slag met de herbruikbaarheid van alle klei die vrijkomt bij de aanleg en met vragen over hoe het toerisme een echt duurzame invulling krijgt. Hun bevindingen spreken ze steeds door met deskundigen van betrokken partijen, zoals het Wetterskip, It Fryske Gea, de gemeente, het ministerie van LNV, Staatbosbeheer en natuurlijk de initiatiefgroep Holwerd aan Zee. Die is er erg blij mee, vertelt Jan Zijlstra. "Studenten komen met oplossingen waar we zelf nooit op zouden zijn gekomen. Het leverde het project al veel op."

Ted van der Klaauw, Dirk Osinga, Lisa Huigen en Jan Zijlstra

SAMENWERKING

De partijen rond het Holwerd-initiatief en de onderwijsinstellingen vonden elkaar in een goed samenwerkingsverband via het KCNL. Inholland werkte al een jaar mee aan het project, toen het KCNL erbij kwam om de verbinding tussen praktijkvragen en onderwijs te bestendigen en op te schalen. KCNL startte het programma 'Vitale kustregio's - Holwerd aan Zee' en betrok ook andere onderwijsinstellingen; naast het Nordwin College sloot Van Hall Larenstein aan.

Jan Zijlstra is enthousiast over het samenwerkingsverband: "Het werkt erg prettig om via het KCNL een vaste ingang te hebben naar meerdere onderwijsinstellingen, zowel mbo als hbo. We hebben zoveel verschillende vragen."

LUCHTFIETSERIJ

"We dachten aan het begin wel even: Holwerd weer aan zee brengen, is dat geen luchtfietsrij?", bekent Evelyne van Dongen, programmamanager van KCNL. "Niets bleek minder waar. Het project gaat ook over alle thema's waar wij kenniscentrum voor zijn, zoals het werken aan het programma Natuur en Leefomgeving en Human Capital - zorgen voor goed en zinnig up to date onderwijs. Holwerd aan Zee is een zeer innovatief voorbeeld van hoe we anders met onze kust om kunnen gaan waar de natuur en de lokale economie van profiteren." De bedoeling is dat het geleerde in Holwerd ook wordt benut in andere kustregio's. "Maar het mooie is, het zou ook best mogen mislukken, ook 'negatieve' uitkomsten kunnen heel waardevol zijn. Innovatie gaat over nieuwe dingen leren en uitproberen en die experimenteeruimte wil de KCNL bieden."

VERBINDINGEN

Jan Zijlstra, in het dagelijks leven werkzaam bij de gemeente, nam al veel inzichten van de studenten mee terug naar zijn dorp en medeplannenmakers. Een onderzoek van studenten van Nordwin naar herbruikbaarheid van vrijkomende klei werd extra verwelkomd; hergebruik van klei zou het project 10 miljoen kunnen opleveren voor het versterken van de zeedijk. Een andere studentengroep hielp hen aan verschillende scenario's voor doortrekking van de Holwerter Feart tot aan Dokkum voor plezierboten. "Dat was ook een vraag uit Provinciale Staten, want dat maakt de recreatieve verbinding van de Waddenzee met het Friese achterland compleet. Het zou mooi zijn als dat lukt", zegt Zijlstra. De studenten bekeken wat er moet gebeuren aan de vaart zelf, maar ook hoe het omliggende landschap aantrekkelijker wordt voor recreanten. Bijvoorbeeld door te kijken naar locaties voor waterberging of door monotone weides te veranderen in kruidenrijke graslanden, waar ook flora en fauna van profiteren. Ze onderzochten ook hoe een aantrekkelijker vaarroute de agrariërs langs de vaart wat oplevert, zoals via verbrede landbouw.

ZELFVERZEKERDER

De docenten van de opleidingen zien de vruchtbare samenwerking tussen hun pupillen en de mensen uit het professionele werkveld met plezier aan. Ted van der Klaauw: "De studenten merken dat ze inmiddels al veel weten en dat dat goed aansluit bij de praktijk. Dat maakt ze zelfverzekerder." Jan Zijlstra neemt alle verworven inzichten weer graag in ontvangst. "Super, de studenten doen voor ons regelmatig echt het licht aan."

"We dachten aan het begin wel even: Holwerd weer aan zee brengen, is dat geen luchtfietsrij?"

Ted van der Klaauw docent Hogeschool Inholland

"Ik zie dat studenten zelfs na een lange dag nog volop in gesprek blijven met de experts van het waterschap, het ministerie of It Frykse Gea. Ze zijn echt gedreven om te weten willen hoe het zit en hoe ze daarmee hun onderzoek kunnen aanscherpen. Dit type onderwijs kost meer geld, en dat is er niet altijd in het onderwijsbudget. Daarom zijn we erg blij met ondersteuning van het KCNL. Het zorgt ook voor mooie nieuwe verbindingen dwars door het land, en tussen mbo- en hbo-onderwijs."

Dirk Osinga, projectleider Nordwin College

"Je zou willen dat er nog veel meer van dit soort projecten waren om met de studenten te doen. Ik ben absoluut niet van het leren van 9 tot 5 en via de gebaande paden, en daarmee pas ik goed bij de werkwijze van het KCNL. Het is voor onze studenten prachtig om zo midden in de praktijk te kunnen leren."

Lisa Huigen 3^e jaars Landscape and Environment bij Inholland

"Er zitten heel veel aspecten aan dit project en het is een complex proces, dat maakt het erg leuk om eraan te werken. We kunnen bij ons onderzoek contact opnemen met experts van verschillende partijen voor adviezen. Het is een heel tof idee dat er ook echt wat met onze aanbevelingen gebeurt."

Jan Zijlstra initiatiefgroep Holwerd aan Zee en medewerker gemeente Noardeast-Fryslân

"Vanuit de gemeente kan ik drie dagen per week besteden aan het project, maar het komt regelmatig voor dat ik zeven dagen in de week bezig ben met Holwerd aan Zee en het Living Lab. Maar het werkt pas als alles met alles verbonden is en blijft. Daarom houd ik veel contact met alle partijen en ben ik er altijd graag zelf bij als de studenten nieuwe resultaten presenteren, zodat we daarover in gesprek kunnen met elkaar."

VAN WILD IDEE NAAR WERKELIJKHEID: onderzoek naar vier mooie kansen

1. KANSEN VOOR VISMIGRATIE

De afsluiting van het IJsselmeer was een enorme klap voor veel vissoorten die zich verplaatsen tussen zout en zoet water, zoals bot, flint en rivierprik. De nieuwe verbinding tussen zoute zee en het zoete polderwater biedt nieuwe kansen; hoe zijn die te benutten? Het is geen kwestie van de sluis af en toe openzetten, laten de studenten zien, er zijn serieuzere ingrepen nodig om de vissen water met voldoende lengte te geven om te wennen aan de overgang zoet-zout. Dat verhoudt zich niet goed met verzilting van landbouwgrond, maar misschien kan de kwelder voor de dijk uitkomst bieden. Studenten zoeken het uit en komen met aanbevelingen op maat.

2. EEN VAARROUTE TOT DOKKUM?

Hoe mooi zou het zijn als pleziervaarders vanaf de Waddenzee, via Holwerd tot in Dokkum kunnen komen met hun boot via de Holwerdervaart? En als dat gelijk meer kansen biedt voor natuur en economie? Een groep studenten bekeek wat daarvoor nodig is. De Holwerter Feart is nu op delen niet goed bevaarbaar en ook het landschap erlangs is niet overal aantrekkelijk. De studenten schetsten de mogelijkheden om de route Holwerd-Dokkum op te waarderen voor natuur, recreatie en landbouw.

impressie: buroharro, 2018

3. EXTRA VOGELBROEDPLAATSEN

Broedvogels hebben het zwaar aan de Waddenkust. Binnendijks vinden ze maar weinig plekken om voedsel te zoeken en te broeden en aan de zee kant is de kans groot dat hun nesten overstromen. Die kans zal toenemen met de zeespiegelstijging. De aanleg van Holwerd aan Zee biedt kans om nieuwe foerageer- en broedplaatsen aan te leggen. Aan welke eisen moeten die voldoen en voor welke vogels vooral? Hoe verhouden deze broedplaatsen zich met de zo gewenste recreatie in het gebied, welke regels zijn dan eventueel nodig? De studenten zetten alle do's en don'ts op een rijtje.

4. EEN MAB-STATUS VOOR HOLWERD AAN ZEE?

Kan Holwerd aan Zee de UNESCO-biosfeerstatus 'Man and Biosphere' (MAB) verwerven? Het zou zich daarmee voegen bij de 686 regio's wereldwijd met zo'n status, en dat betekent meer internationale aandacht. Studenten verkenden de kansen door te kijken naar de Maasheggen, het enige gebied met een MAB-status in Nederland, en de Duitse MAB-kustdorpen Harlesiel en Carolinesiel met een vergelijkbare locatie en ecologie als Holwerd. Ze ontdekken dat deze drie regio's veel aandacht geven aan de cultuurhistorische waarden, naast de ecologische. Holwerd heeft op dit punt ook genoeg te bieden en zou dat meer moeten belichten; daarmee komt de MAB-status eerder in zicht.

